

ZEMLJOPIŠČEVA BIBLIOTEKA

DŽON FASMAN

Preveo
Nenad Dropulić
■ Laguna ■

Naslov originala

Jon Fasman
THE GEOGRAPHER'S LIBRARY

Copyright © 2005 by Jon Fasman

Translation Copyright © 2006 za srpsko izdanje, LAGUNA

Alisi

Stalno sam rastrzan između dva uverenja – između uverenja da bi život trebalo da bude bolji nego što jeste, i uverenja da je ono što deluje bolje zapravo gore.

Grejem Grin, *Putovanje bez karata*

SPISAK PREDMETA

ALAMBIK	22
KULA	47
FERAHIDOVA ZLATNA FLAUTA	76
FERAHIDOVA SREBRNA FLAUTA	102
ETIOPLJANIN	116
ŠLONOVAČA IZ SINĐANGA (ZEMLJA)	136
UPLAKANA KRALJICA	161
ŠENG (VAZDUH)	183
DUGIN PRAH I PAUNOV REP	212
KAGANOVI KAVEZI (VATRA)	230
BELA MEDIKO	256
AL IDRIZIJEV KAMAL (VODA)	281
ŽUTO SUNCE	307
CRVENA MEDIKO	333
SUNCE I NJEGOVE SENKE	354
KOFER	371

Draga H!

Mislio sam da ćeš do sada biti mrtva. Svakako nisam očekivao da ćeš mi se javiti. A možda i jesam: rukopis mi je poznat, ali kriptovorenje svakako spada u najbezazlenije veštine tvojih novih prijatelja. Ipak, poverovaću ti. Neopravdane pretpostavke čine mi se prikladnim načinom da ti odam počast.

U prilogu ćeš naći ono što si tražila: „Potpuni i pošteni prikaz vremena koje smo proveli zajedno.“ Rekla si mi da nije samo za tebe, ali i da jeste, sumnjam da bih pisao drugačije; ti ovde nisi mogla da budeš „ti“, čak i da sam to želeo. I koliko god da sam žudeo da ćutim i oglušim se o tvoj zahtev, otkrio sam da ne mogu. U svakom slučaju, nisam imao drugog posla. Zakopan sam ovde duže nego što te poznajem, i koliko god da sam potresen (i takav ću ostati bar još neko vreme), tvoje lice polako mi bleđi u pamćenju, zbog čega sam zahvalan.

Ipak, brinem za tebe. Želim ti duži i srećniji život nego što ćeš, bojim se, proživeti.

Pol

*Istina je to, bez ijedne laži,
potpuna i sušta istina*

Za novinara nedeljnih novina, naročito malih kakav je *Karijer*, Dan izlaska broja je dan odmora. Tog dana obično svratim u redakciju oko jedanaest, pregledam poštu, pročitam sve članke koje nisam stigao da pogledam tokom sedmice, obavim nekoliko privatnih međunarodnih telefonskih razgovora, pretvaram se da razmišljam o članku za sledeći broj, i izađem tačno u pet. Ako me uhvati osećanje odgovornosti, onda zavedem nedeljne beleške i raščistim pistu na radnom stolu, ali to obično obavljam pred istek roka, kad mi treba mehanički posao da razbistrim glavu. S druge strane, ti rokovi i nisu mnogo važni; Linkoln u državi Konektikat, kao i mnogi mali gradovi, specijalizovao se za vesti s dugim rokom trajanja. U svakom slučaju, niko neće ostati bez posla ako članak o zakulisnim igrama u vezi s gimnazijskom maskotom – Borbeni Sijuks: politički nekorektan izbor, tradicionalno ugledan, ili beše ugledno tradicionalan? – ne bude gotov na vreme. Kao prvo, rasprava će se obnoviti sledeće godine, verovatno na jesen, otprilike u vreme kada ambiciozni maturanti požele da steknu malo političkih poena pred upis na koledž. Kao

drugo, neograničeno smo snabdeveni oglasima, objavama, obaveštenjima i tekstovima za popunjavanje prostora koje možemo da prekrajamo i prežvakavamo po volji ako novinar početnik ne uspe da se snađe.

A postajao sam sve bolji. Radim u *Linkoln karijeru* skoro godinu i po, otkako sam diplomirao na Vikendenskom univerzitetu. Neki su moji drugovi, naizgled bez razmišljanja, kliznuli s koledža na medicinu ili prava, prihvatili primamljive konsultantske poslove u Njujorku ili se smestili u nižim književnim krugovima, kao da je upravo to ono što treba da se učini. Ja nisam imao takvih prilika, niti sam želeo da se vratim u Njujork, gde sam odrastao. Zapravo, imao sam neodređenu nameru da završim fakultet i s vremenom se smirim u monaškom tihom životu profesora istorije u nekom slikovitom malom gradu (zvonik, glavna ulica s nazivom Glavna ulica, bioskop s tendom), da potpuno ostarim do trideset i neke, i da živim bez kriza i iznenađenja, menjajući se samo nabolje do kraja svojih određenih sedamdesetak godina života.

Nisam razmišljao o novinarstvu, uglavnom zato što nisam shvatao kako se postaje novinar. Napisao sam nekoliko muzičkih i književnih prikaza za časopis koledža, uglavnom radi besplatnih knjiga i kompakt diskova; pročitao bih ili odslušao nešto, napisao nekoliko stotina reči o tome, a nedelju dana kasnije video bih svoje ime iznad teksta koji je donekle ličio na ono što sam sastavio. Bila je to tezga, ne karijera.

Pošto sam diplomirao, ostao sam u stanu u kom sam i do tada živeo; nisam video razloga da se selim. Mesec dana kasnije, tog učmalog leta, odbio sam ponudu/naredbu svog oca da se zaposlim kao advokatski pomoćnik u pravničkoj firmi jednog njegovog prijatelja u Indijanapolisu, gde se otac preselio kad se konačno rastao s majkom. Natovario mi je toliku grižu savesti što nisam prihvatio taj posao da sam otišao, prvi i jedini put, u vikendenski Centar za profesionalno usmeravanje. Tamo sam ispunio niz upitnika, razgovarao s veselim skorašnjim diplomcima u kardiganima i mokasinama, s bisernim ogrlicama i začecima pivskih stomaka. Pregledao sam besmislene oglase. Omiljene su mi bile konsultantske firme. „Naučićete implementaciju strateških protokolarnih

odluka menadžmenta“, i tako dalje. Plašio sam se da ću se pretvoriti u robota posle tri sedmice provedene na nekom takvom mestu; otići ću kući na Dan zahvalnosti i razgovaraću s bližnjima putem kompjuterskih ispisa koji će mi izlaziti na usta.

Posle nekoliko sati provedenih u Centru, bio sam siguran da ću proživeti dug, beskoristan život i da ću, neprimećeno, umreti sasvim sam (jesam li spomenuo da se nisam ni potrudio da ispunim prijavu za neki fakultet?). Znam da je to razmaženo, ali to se dešava sposobnoj, ali u suštini beskorisnoj deci koju su roditelji vaspitali da dobijaju dobre ocene, ali ih nisu opremili mamuzama istinske ambicije umočenim u otrov.

Art Rolen pozvao je Centar baš kad sam se spremio da se odvučem kući i započnem s punim radnim vremenom samosažaljevanja. Sećam se kako se lice mog profesionalnog savetnika ozarilo; s blaženim osmehom klimao je glavom, sve uzbuđeniji, i na kraju rekao u slušalicu: „Gospodine, mislim da pravi čovek za vas upravo sada sedi preko puta mene. Nije iz univerzitetskih novina, ali rezultat na Gibson-Montanoovom testu ukazuje na to da bi *stvaaarno*, *stvaaarno* mogao da vam odgovara.“

Namignuo mi je i pružio slušalicu, pokazujući mi drugom rukom palac uvis, klasičan pokret ohrabrenja iz ranih osamdesetih. Rekao sam zdravo, a iz slušalice se začulo otegnuto režanje: „Pa, čujem da ti je taj Gibon-Martindejl visok. Ali mene zanima ovo: šta taj test znači? I umeš li da pišeš?“

Prislonio sam slušalicu na grudi i okrenuo se od zaslepljujućeg oduševljenja mog savetnika. „Pa, ne znam tačno šta taj test znači, da budem iskren, ali ovde mu izgleda pridaju veliku važnost. Osim toga, tehnički nisam bio novinar na koledžu, samo sam ponekad pisao. Mislim da umem pristojno da pišem. Odakle zovete?“

„Iz Linkolna, država Konektikat. Dva sata vožnje od Vikendena. Ovde vodim male nedeljne novine od šesnaestak strana. Treba mi nov stalno zaposlen čovek za sve i svašta. Sada smo ovde samo ja i kolumnista, a imamo i gospođu za oglase. Drugi zaposleni upravo je dao otkaz, dobio je posao u Storsu. Zeleniji pašnjaci, valjda. U svakom slučaju, bili biste malo izveštač, malo urednik, malo istraživač, malo kancelarijski službenik.“ Čuo sam

prigušeno šištanje kad je povukao dim iz cigarete. „Malo biste se javljali na telefon, ali ne više od svih ostalih. Ništa veliko. Ništa Vudstejn.* Možda bi ovo bio način da vidite da li vam se novinarstvo sviđa ili ne.“

Slegnuo sam ramenima, a onda se setio da se to ne vidi preko telefona. „Zvuči zanimljivo, svakako. Želite li da vam pošaljem biografiju?“

„Da, molim vas. Ali učinite mi uslugu i pošaljite je poštom. Novi faks nam nešto ne radi, a više volim tekst na papiru nego nešto na monitoru kompjutera. Hoćete?“

„Naravno, nema problema. Da dođem do vas? Želite li da razgovarate sa mnom ili tako nešto?“

„Mislio sam da upravo sada razgovaramo. Za sada samo pošaljite biografiju. Inače, zovem se Art Rolen; naslovite pošiljku na mene. Biografiju i dva-tri članka. Pa ćemo videti. Odgovara?“

Odgovaralo je, pa sam šesnaest meseci kasnije bio u Linkolnu i izvlačio se iz kreveta jednog ledenog utorka u deset sati ujutru. Ostao sam u štampariji do tri ujutru, sve dok novine nisu počele da izlaze. Art je voleo da neko od nas ostane sa štamparima dok se posao ne završi. Tehnički smo tu dužnost nas četvoro obavljali na smenu, ali pošto sam bio najmlađi i jedini neoženjen, najčešće je zapadala meni. Nisam imao ništa protiv; vožnja iz Nju Hejvena u to doba bila je uvek brza i mirna, a i voleo sam miris vazduha pred zorom. Bilo mi je neobično da razmišljam o tome šta se dešava u usnulom Linkolnu tokom te vožnje. Nikada neću tačno znati.

Živeo sam u trgovačkom delu grada, zvanom Stanica Linkoln. Tu su tokom dvadesetih godina, kada je Linkoln bilo poljoprivredno naselje, a ne Utočište Njujorčana, vozovima dovozili pšenicu i stočnu hranu, a odvozili maslac, mleko i sir. Oblast starog železničkog

* Prezime skovano od imena Boba Vudvorda (*Robert Upshur* „Bob“ *Woodward*, 1943) i Karla Bernstejna (*Carl Bernstein*, 1944), novinara *Vašington posta* koji su objavili priču o aferi Votergejt i pridoneli ostavci predsednika Ričarda Niksona 1974. i postali simboli vrhunskog istraživačkog novinarstva. (Prim. prev.)

depoa sad su ispunjavale ljupke radnjice s pravim malim travnjacima iza pravih belih drvenih taraba. Redakcija novina bila je u stambenom delu grada, zvanom Stari Linkoln zato što se (nisam verovao svojim bruklinskim očima kad sam prvi put to video) u središtu nalazio prostrani travnjak sa starom belom drvenom crkvom i zvonikom; ostaci nekadašnjeg seoskog trga. Naravno, broj ljudi koji su držali do toga opadao je kako su stari domoroci umirali ili prodavali dedovske kuće advokatima i novinskim urednicima iz Njujorka. Pridošlice su iznutra prizivale kuće, spolja podigle stubove, a onda se pojavljivale tri puta godišnje da jure džipovima kroz grad. Mantonova prodavnica mešovite robe sada je nudila ševr i pet vrsta maslinki, *Njujork tajms*, *Vol strit džornal* i *Krejns*. Naravno, i ja sam bio pridošlica, ali vozio sam star i mali auto, nisam živeo negde drugde i – a to je retka počast – bio sam Prijatelj starosedelaca (Rolenovih). Bilo kako bilo, po naravi sam sklon pričama o Dobrim (ili makar Boljim) starim vremenima; nedostaje mi svako vreme od pre mog rođenja.

Kada sam tog popodneva u jedan ušao u redakciju – stidljivo-razmetljiv naziv za ozidanu baštensku kolibu posejanu s četiri pisaca stola i četiri kompjutera – Art je sedeo za svojim stolom, pušio i čitao *Tajms*; pogled, dim, okretanje lista, dim, pogled, dim, okretanje lista, dim. „Evo ga“, reče, ne podigavši pogled kad sam zatvorio vrata za sobom. „U cik zore.“ Značajno me je pogledao preko naočara za čitanje.

Soba je mirisala na cigarete i parfem; za prvi miris bio je odgovoran Art, ali drugi je pripadao Nensi Luelin, koja je prodavala oglasni prostor i starala se, koliko je mogla, da ne propadnemo. Kao i Art, rodila se u Linkolnu, a prema rečima gospođe Rolen, gajila je bezazlenu tihu naklonost prema Artu od trećeg razreda gimnazije. Neupadljivo sam onjušio vazduh, a Art se nasmejao.

„Svratila je da uzme nešto za čitanje na odmoru. Zamisli! Nosi posao na odmor. To ti je prava odanost.“ Izbacio je dim, zatvorio prvi deo novina i otvorio sportsku rubriku. „Zvao je Panda.“

„Ko je Panda?“

Prepleo je prste na potiljku i pogledao kroz visoki prozor u jezero Masapaug; cigareta mu je visila u uglu usana. Dopadalo

mi se kako Art puši – s tihim otvorenim zadovoljstvom umesto sa skrivenom grižom savesti tako čestom među starijim pušačima, ili s usiljenim, bučnim, gotovo prkosnim uživanjem šiparaca i pušača iz Kalifornije. On puši jer puši, a ne da bi nešto dokazao, i ne stidljivo, nego zato što ga pušenje nekako upotpunjuje.

Njegovo lice gustih sedih obrva, duboko usađenih tamnih očiju, dugačke donje vilice i sede brade izgledalo je većito ožalošćeno; izgledao je kao mešanac Hamfrija Bogarta iz starijih dana i Lava Tolstoja pred kraj života. Art je dugo bio strani dopisnik (Vijetnam, Kambodža, Pariz, Bejrut, Jerusalem, urednik u Njujorku). Kao svi stari izveštači, bio je cinik, a kao svi cinični stari izveštači, bio je osećajan čovek mekog srca, od one najgore, najbolje vrste.

Bacio je opušak u šolju s ostacima kafe, izvadio poslovnu posetnicu iz džepa na košulji i gurnuo mi je preko stola. „Panda. Kaže da mu se javiš. Rekao sam mu kako se zoveš, tako da zna ko si.“

Pogledao sam posetnicu. VIVEPANANDA SUNATIPALA. MRTVOZORNIK OKRUGA VESTON. BOLNICA NJU VESTON, NJU VESTON, KONEKTIKAT. Četrdeset pet minuta vožnje od Linkolna, najbliži iole veći grad. Upitno sam nakrivio glavu, a Art je lako klimnuo u odgovor. „To je Panda. Ime mu je iz Šri Lanke. Kao i on sam. Moj stari prijatelj, partner u šahu, partner u piću, partner u bridžu. Kćeri su nam išle zajedno u školu. Mislim da živi u Nju Vestonu već tridesetak godina. Otprilike u vreme kad sam ja krenuo da lutam po svetu, on se smestio ovde.“ Protegao se i zevnuo, kao da ga je misao o odrasloj kćeri podsetila na to koliko je umoran.

„Znamo li zašto je zvao?“

Art izvadi beležnicu. „J-A-A-N. Valjda se izgovara Jan, zar ne? Dobro. Prezime je malo nezgodno – P-U-H-A-P-A-E-V. Ima dve tačke iznad U i drugog A. Izgovaraj to kako hoćeš. Živeo je ovde, u Linkolnu. Nisam ga upoznao, nikad nisam čuo za njega. Sinoć je umro. To je sve što znam.“

Ali to nije bilo sve što *ja* znam. Pihapajev – piše se Pühapäev – bio je profesor na Odeljenju za istoriju u Vikendenu. Ne sećam se šta je tačno predavao. Uvek mi je više delovao kao komad nameštaja – star, siv, otrcan, neupadljivo prisutan – nego kao pravi živi profesor. Rekao sam Artu sve što sam o njemu znao, ili makar

čuo. Klimnuo je glavom i pogladio bradu. „Možeš li da napišeš nekrolog za nas? Da vidiš šta može da se kaže?“

„Naravno.“

„Šta još imaš ove nedelje?“ Mašio sam se za beležnicu, ali Art je odmahnuo rukom. „Ne, ne, pusti to. Grišće me savest što te preopterećujem. Ovo je bila šala. Slušaj, zaista ne znam zašto je neko obavestio mrtvozornika. Zvuči mi neuobičajeno. Sigurno može nešto da se napiše. Možda nešto sočno, nešto zanimljivo; a možda će ispasti običan nekrolog. Što će, mislim, u našim novinama biti zanimljivost. Ali želim da vidiš šta možeš da učiniš s tim, važi?“

„Svakako.“

Pokazao je telefon, pa sam pozvao njuvestonskog mrtvozornika.

„Patologija. Govori glavni medicinski istražitelj. Mogu li da vam pomognem?“ Glas je bio odsečan i neposredan, a jezik vojnički ritmičan i pevuckav.

„Tražim gospodina Pandu.“

„Doktora Sunatipalu, ako nemate ništa protiv. Upravo razgovarate s njim. Ko ste vi, molim lepo?“

„Gospodine, zovem se Pol Tom, sa dva M, i zovem iz redakcije *Linkoln karijera*. Art Rolen mi je rekao da vam se javim.“

Nasmejao se. „Art, tako je. Je li on dobro? Je li sve u redu?“

„Dobro je i sve je u redu.“

„Da, da. Pretpostavljam da zovete zbog ovog mrtvog čoveka, zbog gospodina...“ Čuo sam šuškanje papira. „Zbog gospodina Pihapajeva, je li tako?“

„Tako je. Želeo sam samo...“

„Nemam još ništa da vam kažem, bojim se. Došao sam rano zbog drugih poslova i ne mogu vam još ništa reći o gospodinu Pihapajevu. Sačekajte trenutak, odneću telefon u salu za obdukcije.“ Čuo sam otvaranje i zatvaranje vrata, zatim korake. „Da, evo ga. Sam je u čitavoj sali. Nedavno je stigao, vidim. Upravo sada ga posmatram, i deluje mi odnedavno mrtav.“ Čuo sam grebuckanje; nisam želeo da pogađam kakvo. „Pušač. Brada i brkovi su mu požuteli oko usana. Opšti znaci oronulosti. Mogu da odgovaraju... pa, gotovo svemu, nažalost. U svakom slučaju, odgovaraju muškarcu koji je živeo dovoljno dugo da mu seda brada požuti.“

Čuo sam tresak. Mrtvozornikov glas kao da se pribrao i vratio na telefon. „Da, gospodine Tome. Nemam o čemu da izvestim, osim da je pušač. Vrlo gadna navika, to pušenje. Gadna, ali prijatna. Vaš prijatelj Art to vrlo dobro zna. No, na kraju je svejedno, pušio ili ne, pio ili ne. 'Zlatne cure i momci puni čari/ završice u prahu kao dimničari.' Znae tu pesmu možda, ili samo gledate televiziju i čitate špijunske romane?“

Zažmurio sam. Znam te stihove. *Znam* da znam odakle su. „Šekspir.“

„Tako je, naravno, bravo! Šekspir. Ali koje *delo*?“

„Neko kasnije“, nagađao sam. Imao sam izgleda jedan prema šest. „*Cimbelin*?“

„Da, odlično, impresivno i svaka čast. Naravno, čuo sam nagađanje u vašem glasu, ali setite se i Martina Lutera: 'Greši smelo'. Dakle, gospodine Tome, poznavaoče Šekspira, voleo bih čitav dan da razgovaram telefonom o poeziji s obrazovanim novinarom, ali mrtvi me čekaju. Moja lična očarana publika. Pozovite me ponovo po podne, ili sutra ujutru. Iskreno se nadam da ću ga do tada otvoriti. Do viđenja i sve najbolje.“

„Nema šta da nam kaže“, rekao sam Artu.

„Otkako znam Pandu, nikad nije imao šta da kaže“, nasmejao se Art. „Zvaćeš ga ponovo?“

„Po podne ili sutra ujutru. Rekao je da će do tada imati nešto.“

„I šta ćeš sada da radiš?“

„Sada? Mislim da ću... pa, gde on živi? Mislim, gde je *živeo*?“

„Pravi novinarski duh. Evo ti adresa.“ Gurnuo mi je list papira. „Znaš, razmisli da li bi teo da skokneš u Vikenden. Koliko je sati, podne? Mogao bi da kreneš po podne, ako voliš brzu vožnju. Ili sutra. Samo da vidiš ima li neko od njegovih starih drugara nešto da kaže o njemu. Dok god ne žurimo – a vremena imamo – zašto da se pošteno ne odužimo starcu?“

Nikada nisam video kuću u kojoj je živeo Pihapajev, prosto zato što za sve vreme boravka u Linkolnu nisam primetio njegovu

ulicu. Opuštene grane vrbe i veliki hrastovi skrivali su krivinu; čak i sada, uz proređeno i opalo lišće, učinilo mi se da je to samo prilazna staza. Sama ulica bila je gotovo preuska za automobil, iako se blago širila prema neuglednom slepom kraju – komadiću zemlje s nekoliko kržljivih stabala. Licem u lice, odmah iza skretanja s glavne ulice, tu su dve istovetne kuće sa sivoplavim šalonima i verandama, poput stražara što razgovaraju bez reči. U nekoj drugoj ulici, nekog drugog dana, slika bi bila divna; ovde je uznemiravala, naročito zato što se iz dimnjaka vio dim, ali ni u jednoj kući, koliko sam video, nije bilo svetla.

Sledeća kuća s leve strane bila je velika, s više krila, od žutog drveta. Izgledala je kao da ju je neko preneo kroz vazduh iz Rokporta ili Glostera; imala je čak i udovički balkon na krovu. Preko puta nje bio je broj četiri, kuća Jana Pihapajeva; zdepasta i smeđa, oguljenih belih rubova i utonulih oluka. Zapušteni javor rastao je u sredini malog dvorišta, okružen neravnom travom, blatom i grančicama. Ljuljaška na malenom prednjem tremu još je nosila tragove ružičaste boje, ali se otkočila s lanca i visila kao debeli starac preumoran da ustane.

Parkirao sam iza automobila linkolnske policije – zapravo, iza *jedinog* automobila linkolnske policije. Idući prema kući pogledao sam na drugu stranu ulice i iza prozora na spratu video ruku kako navlači zavesu. Pokucao sam na otvorena vrata, zatim doviknuo pozdrav i prekoračio prag.

„Gospode bože“, reče jedan ljutito umorni glas. „Ovo nije muzej, ovo je nečija kuća.“

„Je li takođe i mesto zločina?“, upitao sam, zakoračio unazad i iskrivio vrat.

„Šta te se tiče? Jesi li turista ili tražiš da kupiš kuću?“ Pojavio se punačak policajac, poput kobasice utegnut u uniformu; pod miškom je držao kapu, a u drugoj ruci tablu za pisanje. Na gornjoj usni kao da mu se nakrivo parkirala mala sanjiva gusenica, a nekoliko vlasli crvenkaste kose strateški mu je obavijalo čelu. Već sam ga viđao, ali se nismo upoznali; otac me je uvek savetovao da se klonim pajkana u malim gradovima, pa zato u Linkolnu nisam čak ni pogrešno parkirao. Obično sam ga viđao s partnerom, vitkim

tipom koji je delovao toliko neodređeno kao da će svakog časa nestati. Ako mi je Art i rekao njegovo ime, zaboravio sam ga. „Ko si ti?“, upitao me je debeljko.

„Ja sam iz *Karijera*. Zovem se Pol.“ Pružio sam mu ruku, pa se nemo rukovao sa mnom, ne menjajući ni stav ni izraz, kao da nema ni zanimanja ni vlasti nad onim što mu ruka steže.

„Bert“, odgovorio je ravnodušno.

„Ima li šta zanimljivo?“

„Samo tražim znakove provale. Do sada nisam našao ništa osim brda smeća.“ Osvrnuo se preko ramena. Nagnuo sam se i video veliku sobu čiji su zidovi jedva zadržavali bujicu nereda. U jednom uglu stajao je prašnjavi koncertni klavir zatrpan knjigama i novinama. Na drugoj strani video se niski sto s prepunim pepeljarama, tanjirima umrljanim prelivom od paradajza (bar sam se nadao da je to paradajz), razbacanim kostima i skorelim činijama iz kojih su virile kašike. Prljavi kauč dopunjavao je prizor. Zapušteno domaćinstvo, kuća večitog usamljenika. Osećao se ustajali miris, mešavina dima cigareta, masnoće, memle, prašine i starca. „Ne znam kako ćemo utvrditi da li je neko nešto odneo.“

„Možete li mi reći gde ste ga pronašli?“

Bert uzdahnu i zakoluta očima kao da sam ga zamolio da opere prozore, a onda pokaza kauč. „Tamo. Ležao je tu, nekako razbacanih ruku i nogu, ali naoko spokojan. Ja se kladim na srčani udar. Ipak, usred noći zvala nas je državna policija, trebalo je da se on čuje s nekim pa nije. Moramo sve da proverimo. Ali sad smo završili, idemo. Je li tako, Ale?“

Njegov neupadljivi partner pogrebnog izgleda – Al, pretpostavljam – sišao je niz stepenice. „Valjda jesmo“, reče Al sasvim ravno, vrlo tihim glasom, kao da se i pre nego što je progovorio pomirio s beskorisnošću svojih reči. „Ako si spreman, možemo da krenemo.“

„Aha, idemo. Ovde nema ničeg za novine, zar ne?“ Bert mračno pogleda prvo mene a onda svog partnera koji je stajao okrenut leđima, gledajući ogromni sat preko puta.

„Nema još“, reče Al. „Ne možemo da utvrdimo da li nešto nedostaje, jer je on, mislim, živeo sam, ali ništa ne deluje razbijeno. Bio

je aljkav, ali to nije protivzakonito. Ali pogledaj ovo.“ Verovatno je pozvao Berta, ali ja sam ipak krenuo.

Al pokaza glavom stari časovnik. Iz kutije od mahagonija visila su dva klatna, a brojčanik su ukrašavali prepleteni geometrijski oblici. Kazaljke su stale na deset i dvadeset pet, a klatna su bila veoma prašnjava. Već dugo se nisu pomerila. „Berte, sećaš se da je deda Per imao isti ovakav sat? Stari sat na navijanje. Držao ga je u spavaćoj sobi.“

„Nemam pojma“, reče Bert kratko.

Krenuo sam što sam sporije mogao kroz predvorje do vrata, pored natrane police za knjige sa staklenom vitrinom u sredini. Vitrina je bila zatvorena i prazna, osim petnaest drvenih tronožnih stalaka, po tri na svakoj od pet pregrada. Nije bilo jasno da li je Pihapajev držao nešto na njima. Odlučio sam da ne skrećem policajcima pažnju na vitrinu. Ni dan-danas ne znam zašto. Iz tvrdoglavosti možda. Zašto ljudi šutnu kamen na ulici, umesto da ga ostave na miru? Ipak, bilo je nečega u toj vitrini za izlaganje bez ijednog predmeta, u tom jedinom praznom prostoru u čitavoj pretrpanoj kući, što mi se uselilo u misli.

„Hajdemo, Ale, gladan sam“, reče Bert zveckajući debelim svežnjem ključeva i krenu ka vratima. „Idemo na kajganu kod *Vinčija*, pa ćemo da popričamo o ovome. Ja plaćam.“ Spustio mi je ruku na leđa i gurnuo me, blago ali odlučno, prema izlazu. „Ako nešto čujemo, javićemo ti. Važi, Ale? Do tada, izadi prvi, a mi ćemo zaključati za tobom.“